

عليه آزاديستيزي حاكم

مهدي كروبي و سيدمحمد خاتمي پس از
يازده سال در نشستهاي جداگانه
سخنراني كردند

گشايشهاي نسبي سياسي

مهدي كروبي : اصل نظام محفوظ بماند، عيوبش اصلاح شود

سيدمحمد خاتمي : امام بزرگوار عليه آزاديستيزي حاكم فرياد سر داد

روزهاي پاياني هفته‌اي كه گذشت، مملكت تعطيل بود؛ تعطيلاتي به مناسبت فرارسيدن ايام سوگواري هفته پاياني ماه صفر كه به فرصتي براي برپايي مراسم سوگواري تبديل شد و درحالي به دليل شرايط خاص ناشي از همه‌گيري کرونا با تفاوت‌هايي نسبت به سالهاي پيش از آن برگزار شد كه در اين بين برپايي يكي از اين مراسم از جهاتي ديگر نيز متفاوت بود. مراسمي كه البته همزمان با سوگواري شهادت امام رضا (ع)، در راستاي گراميداشت چهلمين روز درگذشت علامه محمدرضا حكيمي در حسنيه جماران برگزار شد و كنار يادگار و برخي اعضاي بيت امام و شماري از روحانيان و شخصيتها و چهره‌هاي سياسي عمدتاً اصلاح‌طلب، يك ميهمان ويژه داشت؛ سيدمحمد خاتمي، رييس دولت اصلاحات كه اگرچه اين سالها به‌رغم پاره‌اي از محدوديتها در برخي محافل عمومي شبیه به اين حاضر شده اما از حدود يك دهه پيش تا شامگاه پنجشنبه هفته‌اي كه پشت سر گذاشتيم، دست‌كم در اين سطح امکان سخنراني نداشته است. اين بار اما اوضاع متفاوت بود و مراسمي كه با سخنراني محمدرضا عبداللهيان مدير موسسه معارف اسلامي امام رضا (ع) آغاز شد و با سخنان سيدحسن خميني، يادگار امام به پايان رسيد، در ميانه راه به فرصتي براي سخنراني سيدمحمد خاتمي تبديل شد تا رييس دولت اصلاحات درحالي پس از حدود 12 سال (11 سال و 9 ماه و 10 روز) در حسنيه جماران نطق كند كه ازقضا آن سخنراني نيمه‌كاره حدود 12 سال پيش را نيز در همين حسنيه ايراد کرده بود؛ مكاني كه بيش از هر چيز يادآور خاطرات حضور و سخنراني‌هاي بنيانگذار جمهوري اسلامي است اما به‌خصوص حالا كه بار ديگر به محلي براي ايراد نظرات رييس

دولت اصلاحات تبدیل شده، در عین حال خاطرات تلخ آن سخنرانی پنجم دی‌ماه 88 خاتمی را نیز زنده می‌کند. سخنرانی شام غریبان محرم آن سال که در پی فضای متشنج ناشی از حوادث پس از انتخابات ریاست‌جمهوری دهم، با حمله گروهی از مخالفان اصلاحات نیمه‌کاره ماند و به عنوان مقطعی در تاریخ سیاسی معاصر ایران ثبت شد که سرآغاز سلسله رویدادهایی در راستای افزایش محدودیت‌های سیاسی برای سیدمحمد خاتمی بود. رویدادهایی که شاید اوج‌شان، حدود یک سال و یک ماه بعد و با آغاز حصر خانگی میرحسین موسوی، مهدی کروبی و زهرا رهنورد در بهمن‌ماه 89 رقم خورد و حالا در شرایطی به نظر می‌رسد گشایش‌هایی نسبی در حال وقوع است که اصلاحات و اصلاح‌طلبی در این بازه زمانی یک دوره یا به تعبیر دقیق‌تر چرخه کامل اوج و حوض را پشت سر گذاشته است.

آنچه اما حالا به عنوان شاهد و سندی باعث شده تا این ادعا یا دست‌کم گمانه و ظن را درخصوص تغییر در شرایط محدودیت‌های سیاسی پیرامون سیدمحمد خاتمی پیش کشید و به بحث گذاشت، گشایش مشابهی است که ظاهراً در وضعیت حصر یکی از محصوران رقم خورد و بر این اساس مهدی کروبی، پدر معنوی حزب اعتماد ملی نیز حدود 48 ساعت پیش از آنکه خاتمی در حسینیه جماران و در حضور جمعیت به ایراد سخنرانی بپردازد، در منزل دبیر کل حزب کارگزاران سازندگی اما به هر حال در حضور جمعی از چهره‌های سیاسی اصلاح‌طلب سخنرانی کرد و رسانه‌ها در پوشش این خبر از تعابیری چون «نخستین سخنرانی کروبی پس از 11 سال» استفاده کردند؛ آن‌هم در حالی که کروبی در آن نشست که به میزبانی غلامحسین کرباسچی و با حضور چهره‌هایی چون علی جنتی، اسماعیل دوستی، محسن هاشمی، محمد عطریانفر، حسین مرعشی، یدالله طاهرنژاد، محمد قوچانی، غلامرضا انصاری و برخی از دیگر اصلاح‌طلبان برگزار شد، سخنانش را این‌طور آغاز کرد: «ابتدا از آقای کرباسچی تشکر می‌کنم که این برنامه را گذاشت و از ما دعوت کردند و ما هم گفتیم که اگر آقایان و مسوولان اجازه بدهند می‌آییم که آن آقایان هم اجازه دادند.»

دو روز پس از آن سخنرانی کروبی در جمعی به نسبت محدود اما سیدمحمد خاتمی در یک مراسم سوگواری و نشستی عمومی حاضر شد که در حسینیه جماران برگزار شد و رئیس دولت اصلاحات علاوه بر آنکه امکان شرکت در مراسم را پیدا کرد، دقایقی نیز به بیان نکات مختلف سیاسی و غیرسیاسی مشغول شد. با این همه اما واقعیت آن است که شرایط این بیش از یک دهه گذشته سیدمحمد خاتمی، مهدی کروبی و البته میرحسین موسوی و زهرا رهنورد در اغلب موارد و محدودیت‌ها بدون اعلام رسمی و

به نحوی رقم خورده که نه تنها اظهارنظر درخصوص زمان آغاز این دوره و تاریخ اعمال آن را دشوار ساخته، بلکه حتی این امکان را نیز از ناظران سلب کرده که بتوانند با دقت و به دور از گمانه‌زنی رسانه‌ای، درخصوص علت اعمال این محدودیت‌ها، استدلال کرده و له یا علیه آن استناد کنند. با این حال با اتکا به روند رویدادهای سیاسی و بر پایه بازخوانی رویدادهای تاریخی این بازه زمانی حدوداً 12 ساله، می‌توان دست‌کم به‌طور حدودی از روند شرایطی گفت که ابتدا رفته‌رفته و با سیری افزایشی، محدودیت‌های سیاسی و رسانه‌ای این بزرگان سیاسی منتسب به جناح چپ و جریان اصلاحات را تکمیل کرد و از چندسال پیش با سیری کندتر از آنچه در جریان افزایش محدودیت‌ها شاهد بودیم، گشایش‌هایی را در وضعیت ظهور و بروز سیاسی و رسانه‌ای آنان رقم زد.

در این میان البته دست‌کم در فضای رسانه‌ای برای آغاز حصر خانگی میرحسین موسوی، مهدی کروبی و زهرا رهنورد تاریخی مشخص ذکر شده است. حصری که البته شاید بتوان آغازش را 21 بهمن‌ماه 89 یعنی زمانی عنوان کرد که از آن پس از ورود و خروج مهدی کروبی از منزلش ممانعت به عمل آمد اما معمولاً یک هفته بعد از آن تاریخ، یعنی 28 بهمن‌ماه 89 زمانی که در فلزی‌بن‌بست اختر نصب و ممانعت از تردد میرحسین موسوی و زهرا رهنورد آغاز شد. اما درمورد سیدمحمد خاتمی که این سال‌ها را نه در حصر، بلکه با محدودیت‌هایی مواجه بوده و این محدودیت‌ها نیز بیش از آنکه به رفت و آمدهای او مربوط باشد، به بروز و ظهور رسانه‌ای او ارتباط داشته، اوضاع کمی پیچیده‌تر است.

با این همه شاید آن‌طور که پیش‌تر اشاره شد، عاشورای 88 را بتوان آغاز محدودیت‌های خاتمی در ارتباط با جامعه عنوان کرد. زمانی که سخنرانی روز 5 دی‌ماه سال 88 رئیس دولت اصلاحات در حسینیه جماران در پی حمله نیروهای لباس شخصی و مخالفان نیمه‌کاره رها شد و بیش از یک ماه بعد، وقتی او برای شرکت در راهپیمایی 22 بهمن‌ماه، خود را به خیابان زنجان رسانده و به سمت میدان آزادی در حال حرکت بود، بار دیگر با حمله‌ای مشابه مواجه شد. حدود یک سال بعد، زمستان 89 یعنی همان مقطعی که مصادف است با آغاز حصر خانگی میرحسین موسوی، مهدی کروبی و زهرا رهنورد، چند اتفاق دیگر منجر به آشنایی بیشتر خاتمی با محدودیت‌های تازه شد. اتفاقاتی که دیدار دی‌ماه با نمایندگان فراکسیون اقلیت مجلس هشتم که با عنوان فراکسیون نیروهای خط امام یا همان فراکسیون اصلاح‌طلبان فعالیت می‌کرد، واکنش تند محافظه‌کاران را برانگیخت و از جمله حسین شریعتمداری در یکی از سرمقاله‌های کیهان به‌شدت نسبت به رفتار و کردار رئیس دولت اصلاحات

و البته نمایندگان اصلاح طلب وقت مجلس اعتراض کرد. اما کمی بعد وقتی خبرگزاری فارس در گفت‌وگویی مختصر از قول دبیر اجرایی جامعه و عاظ تهران و از چهره‌های نزدیک به محمود احمدی‌نژاد از ممنوع‌الخروجی سیدمحمد خاتمی خبر داد، موجی از واکنش‌ها به راه افتاد. زمانی که امیری‌فر به نقل از یک مقام اطلاعاتی و بدون اشاره به نام او، مدعی شد که این مقام اطلاعاتی در محفل خصوصی روحانیون جامعه و عاظ که ظاهراً 17 اسفندماه 89 برگزار شده بود، از ممنوع‌الخروجی خاتمی خبر داد و اگرچه سیدمحمد علیزاده طباطبایی، با تکذیب این خبر اعلام کرد که خاتمی در مدت اخیر اساساً برنامه‌ای برای سفر به خارج از کشور نداشته، این موج خبری برای چندسالی فروکش کرد، مصاحبه علی لاریجانی با لوموند و تأکید رییس وقت مجلس بر نقش رییس دولت دهم در ممنوع‌الخروجی رییس دولت اصلاحات بار دیگر این موضوع را به صدر اخبار بازگرداند. هرچند محمود احمدی‌نژاد به همان سبک و سیاق همیشگی نقش خود و اصولاً دولت دهم را در این مهم رد کرد اما در ادامه وقتی آذرماه 92 خاتمی قصد داشت به منظور شرکت در مراسم گرامیداشت نلسون ماندلا، عازم آفریقای جنوبی شود، «به‌رغم نظر مساعد رییس‌جمهوری و پیگیری وزارت خارجه (دولت یازدهم) برای صدور ویزا برای شرکت سیدمحمد خاتمی در مراسم گرامیداشت نلسون ماندلا، او به دلیل ممنوع‌الخروجی نتوانست در آن مراسم شرکت کند.» این درحالی بود که این‌بار برخلاف آنچه طی 4 سال پیش از آن شاهد بودیم، به دلیل اصرار خاتمی بر رایحه حکم ممنوع‌الخروجی، این حکم به او رایحه می‌شود.

ممنوعیت رسانه‌ای خاتمی اما کمتر از محدودیت‌های سیاسی و وضعیت خاصی که برای ترددش ایجاد شد، با اما و اگر و ابهام همراه بود. چه آنکه این‌بار این مساله صراحتاً از جانب قوه قضاییه اعلام شد. هرچند این خبر نیز پس از مدت‌ها اظهارنظرهای ناروشن و فضای مبهم، رسماً اعلام شد و در نتیجه غلامحسین محسنی اژه‌ای سخنگوی وقت قوه قضاییه در بهمن‌ماه 93 از اعمال محدودیت‌های رسانه‌ای برای خاتمی پرده برداشت.

این درحالی بود که با آغاز به کار مجلس دهم در خردادماه 95 و تشکیل فراکسیون امید با عضویت حدود یکصد نماینده اصلاح طلب، کمیته‌ای تحت عنوان کمیته رفع حصر ذیل این فراکسیون تشکیل شد تا اصلاح‌طلبان مجلس دهم بتوانند با جدیت و نظم و دقت بیشتر وضعیت محدودیت‌های سیاسی و رسانه‌ای بزرگان اصلاحات را پیگیری کنند. پیگیری‌هایی که اگرچه به نتیجه مشخصی ناظر بر پایان محدودیت‌ها منتج نشد اما سرآغاز روندی بود که طی آن به‌صورت گام به گام و رفته‌رفته، گشایش‌هایی در وضعیت حصر خانگی میرحسین موسوی، مهدی

کروبی و زهرا رهنورد اعمال شد و همزمان شرایط بروز و ظهور سیاسی و رسانه‌ای سیدمحمد خاتمی نیز به صورت گام به گام تغییر کرد تا اینکه پنجشنبه هفته‌ای که گذشت بالاخره رییس دولت اصلاحات پس از 11 سال و 9 ماه و 10 روز از زمانی که سخنرانی‌اش در حسینیه جماران نیمه‌کاره ماند، در این مکان حاضر شد و در حضور یادگار امام و جمعی از چهره‌های سیاسی و گروهی از شهروندان سخنرانی کرد؛ آن‌هم درحالی که چنانچه اشاره شد حدود 48 ساعت پیش از آن، مهدی کروبی نیز پس از 11 سال حصر خانگی در جمعی محدود از چهره‌های سیاسی سخنرانی کرد.

□□□□□□□□ 1400 □□□ 17 □□□□□□ □□□□□□□□:□□□□